ความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณทางการบัญชีที่มีต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน

ACCOUNTANTS' OPINIONS ON ACCOUNTING ETHICS TOWARDS RELIABILITY OF FINANCIAL REPORT

พินิจ วชิรรัตนวงศ์

บัญชีมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงความหมายและลักษณะจรรยาบรรณที่นักบัญชีพึงมี (2) ศึกษาระดับความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณที่นักบัญชีควรนำไปใช้ในการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้ (3) ศึกษาถึงความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินที่จะนำไปเผยแพร่ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง (4) ทราบถึงความสัมพันธ์จรรยาบรรณทางการบัญชีที่เกิดขึ้นในการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้ (5) หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางด้านจรรยาบรรณทางการบัญชีที่เกิดขึ้นในการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว ใช้การเลือกตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลาก มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการคำนวณหาค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test ,หาค่าความสัมพันธ์ด้วย Pearson Correlation

นักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-35 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานด้านบัญชี 5-10 ปี และมีรายได้ 30,001-40,000 บาทต่อเดือน

นักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว มีความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านจรรยาบรรณทางการบัญชี ในภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก และความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ในภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ปัจจัยด้านจรรยาบรรณทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพธุรกิจที่มีการแข่งขันอย่างสูงในปัจจุบันนี้ การตัดสินใจในการทำธุรกิจก็ย่อมถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การตัดสินใจทางธุรกิจประการหนึ่ง นั่นคือ การตัดสินใจโดยอาศัยรายงานทางการเงินเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำรายงานทางการเงินของธุรกิจไปใช้ทั้งจากบุคคลภายในและบุคคลภายนอกนั้น อันเนื่องมาจากความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินที่นักบัญชีได้ทำไว้ ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกัน นั่นคือ นักบัญชีขาดจรรยาบรรณทางการบัญชีที่ถูกต้องในการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้

จรรยาบรรณทางการบัญชีที่นักบัญชีควรพึงมี ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเที่ยงตรงในหลักฐาน ความพอเพียง และความเชื่อถือได้ของข้อมูลที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงานทางการเงิน ซึ่งถ้านักบัญชีทำรายงานทางการเงินโดยขาดจรรยาบรรณทางการบัญชีที่ถูกต้องแล้ว ย่อมให้ผู้ที่ใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินเกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาดอย่างมีนัยสำคัญ เริ่มตั้งแต่กระบวนการวางแผนธุรกิจ ตลอดจนการบริหารธุรกิจที่ผิดพลาดจนธุรกิจอาจล้มเหลวได้

การศึกษาเรื่อง “**ความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณทางการบัญชีที่มีต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน**” จึงเป็นการศึกษาความหมายและลักษณะจรรยาบรรณของนักบัญชีที่ดี และเกี่ยวข้องกับนักบัญชีอย่างใด และหากนักบัญชีขาดจรรยาบรรณของนักบัญชีที่ดีจะส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและรายงานทางการเงินที่มีความเชื่อถือได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความหมายและลักษณะจรรยาบรรณที่นักบัญชีพึงมี
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณที่นักบัญชีควรนำไปใช้ในการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้
3. เพื่อศึกษาถึงความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินที่จะนำไปเผยแพร่ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์จรรยาบรรณทางการบัญชีที่เกิดขึ้นในการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้
5. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางด้านจรรยาบรรณทางการบัญชีที่เกิดขึ้นในการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้

ขอบเขตการศึกษา

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** มีดังต่อไปนี้ :-
    1.1 ปัจจัยจรรยาบรรณทางการบัญชี จะใช้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 หมวดที่ 7 จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี มาตราที่ 46-58
    1.2 ปัจจัยความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน จะหลักความเชื่อถือได้ของงบการเงินตามแม่บททางการบัญชี (Accounting Framework)
2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ใช้พื้นที่ภายในบริเวณสภาวิชาชีพทางบัญชี
3. **ขอบเขตด้านเวลา** ผู้ศึกษาได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาไว้ 3 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “**ความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณทางการบัญชีที่มีต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน**” ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามนักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว จำนวน 400 คน มาประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS for Windows จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นตามขั้นตอน ดังนี้ :-

1. **การตรวจสอบข้อมูล** (Editing) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้สอบถามนักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว
2. **การลงรหัส** (Coding) เป็นการกำหนดตัวเลขให้แก่ตัวแปรต่าง ๆ
3. **การทำตารางข้อมูล** (Tabulation) เป็นการสร้างตารางข้อมูลแสดงจำนวนคำตอบของคำถามแต่ละข้อโดยใช้ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Average) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. **การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร** โดยใช้สถิติ t-test, Pearson Correlation โดยที่ผู้ศึกษาได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อยู่ระดับ 0.05

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนานักบัญชีให้มีจรรยาบรรณทางการบัญชีในการจัดทำรายงานทางการเงิน

2. เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ทางสภาวิชาชีพทางการบัญชี นำไปใช้ในการสร้างโครงการต่าง ๆ เป็นการอบรมให้นักบัญชีมีจรรยาบรรณทางการบัญชีที่ถูกต้อง
3. เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ทางสภาวิชาชีพทางการบัญชี นำไปใช้ในการพัฒนาแนวปฏิบัติทางการบัญชี เพื่อให้นักบัญชีสามารถจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้

แนวคิด ทฤษฎี

ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน หมายถึง รายงานทางการเงินนั้นไม่มีความผิดพลาดที่มีนัยสำคัญหรือไม่มีความลำเอียงและผู้ใช้รายงานทางการเงินสามารถเชื่อได้ว่าข้อมูลดังกล่าวแสดงสภาพเศรษฐกิจหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ข้อมูลนั้นแสดงข้อมูลต้องเชื่อถือได้จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน

ในส่วนของรายงานทางการเงิน จะประกอบไปด้วยงบดุล งบกำไรขาดทุนและงบกำไรสะสม งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน (เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปะพร ศรีจั่นเพชร, 2547)

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต้องเชื่อถือได้ ข้อมูลจะมีคุณสมบัติของความเชื่อถือได้หากปราศจากความผิดพลาดที่มีสาระสำคัญและความลำเอียง ซึ่งทำให้ผู้ใช้งบการเงินข้อมูลสามารถเชื่อได้ว่าข้อมูลนั้นเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของข้อมูลที่ต้องการให้แสดงหรือสามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าแสดงได้ (สภาวิชาชีพบัญชี, 2550)

ข้อมูลอาจมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจแต่การบันทึกข้อมูลดังกล่าวอาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิด เนื่องจากข้อมูลขาดความน่าเชื่อ ตัวอย่างเช่น ประมาณการค่าเสียหายจากการถูกฟ้องร้องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีอาจขาดความน่าเชื่อถือเนื่องจากจำนวนค่าเสียหาย และผลการพิจารณาคดียังไม่เป็นที่แน่นอน ดังนั้น อาจเป็นการไม่เหมาะสมที่กิจการจะรับรู้ค่าเสียหายดังกล่าวในงบดุลแต่กิจการต้องเปิดเผยจำนวนค่าเสียหายที่มีการเรียกร้องและเหตุการณ์เกี่ยวกับการฟ้องร้องดังกล่าว (สภาวิชาชีพบัญชี, 2550) ดังนั้น ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินถือเป็นหนึ่งในหลักเกณฑ์ของลักษณะเชิงคุณภาพของรายงานทางการเงินที่เป็นไปตามแม่บททางการบัญชี ซึ่งความเชื่อถือได้ประกอบด้วยคุณลักษณะรอง (Secondary and Interactive Qualities) 5 ประการดังนี้ :-

1. **การเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม** (Faithful Representation)

ข้อมูลทางการเงินส่วนใหญ่อาจมีความเสี่ยงที่จะอาจไม่เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของรายการที่ต้องการให้แสดงอยู่บ้าง โดยมิได้มีสาเหตุมาจากความลำเอียง แต่เกิดจากความซับซ้อนในการระบุรายการและเหตุการณ์ทางบัญชี หรือเกิดจากการนำหลักการวัดมูลค่าและเทคนิคในการนำเสนอรายการมาประยุกต์ใช้ ในบางกรณี การวัดมูลค่าผลกระทบทางการเงินของรายการบางรายการอาจมีความไม่แน่นอนสูงจนกระทั่งกิจการไม่รับรู้รายการนั้นในงบการเงิน ตัวอย่างเช่น กิจการมีค่าความนิยมที่เกิดขึ้นหลังจากได้ดำเนินงานมาระยะหนึ่ง แต่กิจการไม่สามารถบันทึกค่าความนิยมที่เกิดขึ้นภายในได้เนื่องจากเป็นการยากที่กิจการจะระบุหรือกำหนดมูลค่าของค่าความนิยมดังกล่าวได้อย่างน่าเชื่อถืออย่างไรก็ตาม ในบางกรณีกิจการอาจรับรู้บางรายการและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงจากการผิดพลาดในการรับรู้และการวัดค่าของรายการนั้น (สภาวิชาชีพบัญชี, 2550)

2. **เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ** (Substance Over Form)

โดยปกติ เนื้อหาทางเศรษฐกิจของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมักสอดคล้องกับรูปแบบทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งเนื้อหาทางเศรษฐกิจกับรูปแบบทางกฎหมายอาจแตกต่างกัน แต่ผู้จัดทำงบการเงินจะให้ความสนใจในเนื้อหาทางเศรษฐกิจของเหตุการณ์แม้เนื้อหาทางเศรษฐกิจของเหตุการณ์นั้นอาจแตกต่างจากรูปแบบทางกฎหมาย ดังนั้น ผู้จัดทำงบการเงินจึงควรนำเสนองบการเงินตามเนื้อหาและความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่แท้จริง (เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปพร ศรีจั่นเพชร, 2547) เพื่อให้ข้อมูลเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชี ข้อมูลดังกล่าวต้องบันทึกและแสดงตามเนื้อหาและความเป็นจริงเชิงเศรษฐกิจ มิใช่ตามรูปแบบทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวเนื้อหาของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีอาจไม่ตรงกับรูปแบบทางกฎหมายหรือรูปแบบที่ทำขึ้นตัวอย่างเช่น กิจการอาจโอนสินทรัพย์ให้กับบุคคลอื่นโดยมีเอกสารยืนยันว่าได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายไปให้กับบุคคลนั้นแล้ว แต่มีข้อตกลงให้กิจการยังคงได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตจากสินทรัพย์นั้นต่อไป ในกรณีดังกล่าวการที่กิจการรายงานว่าได้ขายสินทรัพย์จึงไม่เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของรายการที่เกิดขึ้น (แม้ว่าในความเป็นจริงมีรายการดังกล่าวเกิดขึ้น) (สภาวิชาชีพบัญชี, 2550)

3. **ความเป็นกลาง** (Neutrality)

ข้อมูลที่แสดงอยู่ในงบการเงินมีความน่าเชื่อถือเมื่อมีความเป็นกลางหรือปราศจากความลำเอียงงบการเงินจะขาดความเป็นกลางหากการเลือกข้อมูลหรือการแสดงข้อมูลในงบการเงินนั้นมีผลทำให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจหรือใช้ดุลยพินิจเพื่อให้ได้ผลตามเจตนาของกิจการ (สภาวิชาชีพบัญชี, 2550)

4. **ความระมัดระวัง** (Prudence)

โดยทั่วไป ผู้จัดทำงบการเงินต้องประสบกับความไม่แน่นอนอันหลีกเลี่ยงไม่ได้เกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมต่างๆ ตัวอย่างเช่น ความสามารถในการเก็บหนี้ การประมาณอายุการให้ประโยชน์ของโรงงานและอุปกรณ์ และจำนวนการเรียกร้องค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นตามสัญญารับประกัน กิจการต้องแสดงความไม่แน่นอนดังกล่าว โดยการเปิดเผยถึงลักษณะและผลกระทบโดยการใช้หลักความระมัดระวังในการจัดทำงบการเงิน หลักความระมัดระวังนี้คือการใช้ดุลยพินิจที่จำเป็นในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอนเพื่อมิให้สินทรัพย์หรือรายได้แสดงจำนวนสูงเกินไป และหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไป อย่างไรก็ตาม การใช้หลักความระมัดระวังมิได้อนุญาตให้กิจการตั้งสำรองลับหรือตั้งค่าเผื่อไว้สูงเกินไปโดยเจตนาแสดงสินทรัพย์หรือรายได้ให้ต่ำเกินไปหรือแสดงหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายให้สูงเกินไปเนื่องจากจะทำให้งบการเงินขาดความเป็นกลางซึ่งมีผลต่อการความน่าเชื่อถือ (สภาวิชาชีพบัญชี, 2550)

5. **ความครบถ้วน** (Completeness)

ข้อมูลในงบการเงินที่เชื่อถือได้ต้องครบถ้วน โดยคำนึงถึงความมีสาระสำคัญของข้อมูลและต้นทุนในการจัดทำรายการ การละเว้นไม่แสดงบางรายการในงบการเงินจะทำให้ข้อมูลผิดพลาดหรือทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิด ข้อมูลดังกล่าวจะขาดความน่าเชื่อถือและมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจน้อยลง (สภาวิชาชีพบัญชี, 2550)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “**ปัญหาของฝ่ายบัญชีในการจัดทำรายงานเสนอต่อผู้บริหาร: กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**” มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบถึงปัญหาของฝ่ายบัญชีในการจัดทำรายงานเพื่อเสนอต่อผู้บริหาร แล้วนำ

ปัญหาที่พบจากการศึกษาไปใช้เป็นประโยชน์ในการช่วยสร้างความเข้าใจและนำไปสู่การแก้ปัญหา ทั้งระดับผู้จัดทำและระดับผู้บริหาร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พนักงานบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานในฝ่ายบัญชีของบริษัทในกลุ่มสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเลือกจากประชาชนจำนวน 100 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามตามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ :-

พนักงานบัญชีในสถานบันการเงินมีปัญหาในการจัดทำรายงานเพื่อเสนอต่อผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก โดยปัญหาที่พบในการจัดทำรายงานเรียงตามดำดับ ได้

- ปัญหาด้านเวลา เนื่องจากถูกจำกัดเวลาในการจัดทำรายงาน
- ปัญหาด้านคุณภาพของข้อมูล การได้รับข้อมูลล่าช้าและการไม่มีแหล่งกลั่นกรองข้อมูลให้
- ปัญหาด้านรูปแบบรายงาน ในบางรายงานที่ต้องแสดงรายละเอียดมาก ๆ รวมถึงรายงานที่มีความซับซ้อนในการโยงข้อมูล
- ปัญหาด้านเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ เช่น การจัดทำรายงานด้วยมือและปริมาณเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนของผู้ทำรายงาน

จากปัญหาที่พบว่าอยู่ในระดับมากนั้น ควรจะต้องมีการวางแผนการจัดทำรายงานเพื่อที่จะใช้เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดทำรายงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา การมีข้อมูลทางบัญชีที่มีคุณภาพ ผ่านการกลั่นกรอง และมีการประมวลผลที่ถูกต้อง ประกอบกับการมีเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพและพอเพียงต่อจำนวนของผู้จัดทำรายงาน
(นุติยา อังคปรีชาเศรษฐ์, 2542: บทคัดย่อ)

งานวิจัยเรื่อง “**ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทรรศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย**” กล่าวว่า รายงานการเงินที่มีความน่าเชื่อถือจะถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ ด้วยความสำคัญดังกล่าว การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 3 ประเด็น คือ (1) มิติต่างๆของความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน (2) ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของงบการเงิน และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของความน่าเชื่อถือกับปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทรรศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย

ดุษฎีนิพนธ์นี้ ได้ใช้ทั้งระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณในการวิเคราะห์และออกแบบการเก็บข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “**ทัศนคติของอาจารย์ต่อจรรยาบรรณทางการบัญชี**” แสดงถึงทัศนคติของผู้ศึกษาการบัญชีที่มีต่อข้อกำหนดทางจรรยาบรรณวิชาชีพของ AICFA ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้รับการเผยแพร่จรรยาบรรณทางการบัญชีในวิชาบัญชีที่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ทัศนคติของผู้ศึกษาที่มีต่อข้อกำหนดทางจรรยาบรรณวิชาชีพอาจจะได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่จรรยาบรรณวิชาชีพในห้องเรียน ดังนั้น ทัศนคติของอาจารย์ซึ่งสอนจรรยาบรรณทางการบัญชีอาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมและทัศนคติการปฏิบัติวิชาชีพ แบบสอบถามได้ถูกส่งไปยังประธานสาขาการบัญชี 14 มหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีที่รับรองโดย American Association of Collegiate Schools of Business ประธานสาขาการบัญชีไม่มีการตอบแบบสอบถาม ถ้าพวกเขาได้มีส่วนร่วมในการสอนวิชาจรรยาบรรณทางการบัญชี แต่ถ้าพวกเขาไม่มีส่วนร่วม พวกเขาจะถูกแจกแบบสอบถามความรับผิดชอบสอนวิชาจรรยาบรรณทางการบัญชี ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 88% เห็นว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่ควรโฆษณา และผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 89% เห็นว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่ควรมาจากการร้องขอจากลูกค้า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสดงความรู้สึกว่าการโฆษณาและการร้องขอจากลูกค้าไม่ใช่หน้าที่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Bedingfield, James D, 1973: Abstract)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การศึกษาเรื่อง “**ความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณทางการบัญชีที่มีต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน**” ได้กำหนดประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษา คือ นักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างการศึกษาเรื่อง “**ความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณทางการบัญชีที่มีต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน**” คือ นักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว ใช้การเลือกตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random

Sampling) โดยวิธีการจับสลาก (Lottery Method) โดยการนำรายชื่อนักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว ซึ่งสามารถคำนวณหาจำนวนหรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

การคำนวณหาจำนวนหรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n คือ จำนวนตัวอย่าง

N คือ จำนวนประชากร

e คือ ระดับความคลาดเคลื่อน

โดยที่ผู้วิจัยได้กำหนดระดับความคลาดเคลื่อน (e) ไว้ที่ 0.05

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การศึกษาเรื่อง "**ความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณทางการบัญชีที่มีต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน**" ผู้ศึกษามีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการเตรียมการ ขั้นตอนที่สองเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ :-

1. **การเตรียมข้อมูล**

การเตรียมการเก็บข้อมูลจากนักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว โดยทำหนังสือขอใช้สถานที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ สภาวิชาชีพบัญชี

ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามสำหรับนักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว และได้ทำการทดสอบแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด โดยสอบถามนักบัญชี ซึ่งได้มาจดทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีแล้ว

2. **การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล**

ระยะเวลาการดำเนินการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง คือ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการไปสภาวิชาชีพบัญชี แล้วสอบถามนักบัญชีที่เข้ารับการอบรมจากสภาวิชาชีพบัญชี

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ :-

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการหาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้ข้อมูลที่ได้มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารทางวิชาการ และค้นคว้าจากเว็บไซต์ของหน่วยงานต่าง ๆ

สรุปผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-35 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานด้านบัญชี 5-10 ปี และมีรายได้ 30,001-40,000 บาทต่อเดือน

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านจรรยาบรรณทางการบัญชี ในภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก และความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ในภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก

ผลจากการทดสอบสมมติฐานมีดังต่อไปนี้ :-

สมมติฐาน : จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านต่างๆ พบว่า

- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรร ในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านเนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความเป็นกลางในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความระมัดระวังในทิศทางเดียวกัน

- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความครบถ้วนในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านเนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความเป็นกลางในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความระมัดระวังในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความครบถ้วนในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ และการรักษาความลับมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ และการรักษาความลับมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านเนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ และการรักษาความลับมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความเป็นกลางในทิศทางเดียวกัน

- **จ**รรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ และการรักษาความลับมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความระมัดระวังในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ และการรักษาความลับมีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความครบถ้วนในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านเนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความเป็นกลางในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความระมัดระวังในทิศทางเดียวกัน
- จรรยาบรรณทางการบัญชีด้านความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินด้านความครบถ้วนในทิศทางเดียวกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยรวม พบว่าปัจจัยด้านจรรยาบรรณทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “**ความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณทางการบัญชีที่มีต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน**” ผู้ศึกษาได้เสนอแนะแนวทางให้แก่ทางสภาวิชาชีพทางการบัญชี นำไปใช้ในการสร้างโครงการต่าง ๆ เป็นการอบรมให้นักบัญชีมีจรรยาบรรณทางการ

บัญชีที่ถูกต้องและนำไปใช้ในการพัฒนาแนวปฏิบัติทางการบัญชี เพื่อให้นักบัญชีสามารถจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้ ดังนี้ :-

1. ให้ทางสภาวิชาชีพบัญชี กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งที่มีหลักสูตรทางด้านบัญชีต้องมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณทางการบัญชี รวมไปถึงข้อปฏิบัติหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณทางการบัญชี เพื่อเป็นการปลูกฝังผู้ที่กำลังศึกษาวิชาการบัญชีได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการขาดจรรยาบรรณทางการบัญชี และปลูกฝังให้ผู้ที่กำลังศึกษาวิชาการบัญชีให้เป็นนักบัญชีที่มีจรรยาบรรณทางการบัญชีที่ดี
2. ให้ทางสภาวิชาชีพบัญชี จัดทำโครงการอบรมและปลูกฝังในเรื่องจรรยาบรรณทางการบัญชี อย่างน้อยเดือนละครั้ง และออกเป็นข้อปฏิบัติให้นักบัญชีเข้ารับการอบรมอย่างน้อยปีละกี่ครั้ง และมีการประเมินผลในเรื่องจรรยาบรรณทางการบัญชีของนักบัญชีแต่ละบุคคล เพื่อเป็นการการปลูกฝังและพัฒนานักบัญชีให้มีจรรยาบรรณทางการบัญชีจนนำไปสู่การทำบัญชีและรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้
3. ให้ทางสภาวิชาชีพบัญชี มีการพัฒนาและประกาศ โดยการออกเป็นกฎหมายจรรยาบรรณทางการบัญชีที่นักบัญชีพึงมี เพื่อให้นักบัญชีได้ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดกฎหมายจรรยาบรรณทางการบัญชีในการประกอบวิชาชีพ
4. ให้ทางสภาวิชาชีพบัญชี จัดทำโครงการอบรมแนวทางในการบันทึกบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินที่เชื่อถือได้ โดยการอบรมมาตรฐานทางการบัญชีที่มีแนวทางปฏิบัติได้หลายแนวทาง เพื่อให้นักบัญชีสามารถนำไปใช้ในการจัดทำรายงานทางการเงินให้มีความเชื่อถือได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการลดผลกระทบจากผู้ใช้รายงานทางการเงินได้เป็นอย่างดี
5. ให้ทางสภาวิชาชีพทางบัญชี เพิ่มบทลงโทษแก่นักบัญชีที่จัดทำรายงานทางการเงินขาดความเชื่อถือได้ เนื่องจากรายงานทางการเงินถือเป็นข้อมูลหรือปัจจัยที่สำคัญแก่ผู้ใช้รายงานทางการเงินในการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นการลดผลกระทบจากผู้ใช้รายงานทางการเงินได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง "**ความคิดเห็นของนักบัญชีต่อจรรยาบรรณทางการบัญชีที่มีต่อความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน**" ผู้ศึกษาได้เสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้ :-

1. อยากให้เพิ่มในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ในส่วนของปัญหาที่เกิดขึ้นจากจรรยาบรรณทางการบัญชีและความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน เนื่องจากการสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและแก้ไขปัญหาจรรยาบรรณทางการบัญชีและความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินให้ได้มากยิ่งขึ้น
2. ในเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณควรเพิ่มเติมในส่วนของการวิเคราะห์ความแตกต่างในระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านจรรยาบรรณทางการบัญชีและปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน
3. ปัจจัยด้านจรรยาบรรณทางการบัญชี ควรใช้กรอบตาม (ร่าง) จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งได้แสดงไว้ในภาคผนวก ข. โดยทางสภาวิชาชีพบัญชีจะมีการประกาศใช้จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในเร็ว ๆ นี้ ทำให้เป็นการเพิ่มคุณภาพของการศึกษานี้ได้มากยิ่งขึ้น
4. ควรให้มีการตรวจสอบหรือวิเคราะห์คุณสมบัติของข้อมูลก่อนการเลือกใช้ตัวสถิติเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ดีขึ้น ได้คำตอบที่มีคุณภาพและตรงประเด็นมากขึ้น

บรรณานุกรม

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). ***การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (ม.ป.ป.). ***สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.dbd.go.th/mainsite/index.php?id=689.

ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 10) เรื่อง ระยะเวลาการประกอบวิชาชีพบัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการจรรยาบรรณ พ.ศ. 2548. (2548, 30 พฤษภาคม). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 122 ตอนพิเศษ 40 ง, หน้า 22.

ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2544). ***การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows***.

ขอนแก่น: โครงการผลิตตำรา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นุติยา อังคปรีชาเศรษฐ์. (2542). ***ปัญหาของฝ่ายบัญชีในการจัดทำรายงานเสนอต่อผู้บริหาร : กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย***. การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 16/2552 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี. (2552, 21 พฤษภาคม). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 90 ง, หน้า 20-21.

พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547. (2547, 22 ตุลาคม). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 65 ก, หน้า 1.

เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปะพร ศรีจั่นเพชร. (2547). ***ทฤษฎีการบัญชี*** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.

ยุทธ ไกยวรรณ์. (2548). ***วิธีวิจัยทางธุรกิจ***. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

วันดี เสาหิน. (2544). เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดตัวอย่าง. ***สุทธิปริทัศน์***, *15*(47), 80-87.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2551). ***การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์*** (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สภาวิชาชีพบัญชี. (2550). ***แม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2550)***. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี.

สมเดช โรจน์คุรีเสถียร. (2546). ***Accounting Knowledge*** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ เพรส.

สิน พันธุ์พินิจ. (2547). ***เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์***. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สุชาติ ประสิทธ์รัฐสินธุ์. (2546). ***ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สามลดา.

สุดา สุวรรณาภิรมย์ และวิชิต อู่อ้น. (2548). ***การวิจัยธุรกิจ***. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

อมรา ติรศรีวัฒน์. (2549). ***ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทรรศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย***. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Bedingfield, James D. (1973). Attitudes of Professors Toward Accounting Ethics. ***Accounting Review, 48***(3), 603-605.

Cooper, D. R., & Schindler, P. S. (2001). ***Business research methods*** (7th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Gaa, James C. (1996). Ethics Research and Research Ethics. ***Behavioral Research in Accounting, 8***, 12-24.

Loeb, Stephen E. (1971). A Survey of Ethical Behavior in the Accounting Profession. ***Journal of Accounting Research, 9***(2), 287-306.

Sekaran, U. (2003). ***Research methods for business: A skill building approach*** (4th ed.). New York, NY: John Wiley & Sons.

Yamane, T. (1973). ***Statistics: An introductory analysis*** (3rd ed.). San Francisco: Harper & Row.

Zikmund, W. G. (1997). ***Business research methods*** (5th ed.). Fort Worth, TX: Dryden Press.